YSGRIF GOFFA I

EIRA PARI HUWS

Hunodd Eira Pari Huws ar 13 o Ragfyr yn 88 mlwydd oed yn Ysbyty Gwynedd yng nghwmni ei dau fab, Alun a Geraint, ar ôl gwaeledd byr.

Mawr yw'r golled i'w theulu; Alun, a'i briod Diane a'u plant David a Sarah; Geraint a'i briod Sian a'u plant Gwenno, Ela a Gwil; hefyd i Geraint Anwyl, cymar ei diweddar ferch, Sian. Roedd gan Eira berthynas arbennig ac agos gyda phob un ohonynt.

Ymunodd dros gant yn y gwasanaeth i ddathlu ei bywyd yn Amlosgfa Bangor, ddeuddydd cyn y Nadolig, ac roedd y teulu yn falch o'u cwmni, ac yn hyderus byddai Eira ei hun wedi ei phleisio gan deyrnged caredig Y Parch. J. Ronald Williams, ac wrth ei bodd gyda'r canu rhagorol.

Ganwyd Eira yng Nghraig-y-Don, Llandudno ym 1929, yn ferch i Edward a Dilys Evans – Dilys yn wreiddiol o Lan Ffestiniog a theulu Edward yn hannu o ardaloedd Harlech a Thrawsfynydd. Cafodd Eira, a'i brawd Glyn, fagwraeth hapus iawn, er iddynt golli eu tad pan oedd Eira'n 11 oed, a mwynhaeai yn fawr ei hymweliadau a'i theulu yng Nghynfal Fawr, Llan Ffestiniog ac yn enwedig a'i chefnder, Peter. Bu'n aelod yng Nghapel Deganwy Avenue, a derbyniodd ei haddysg yn Ysgol Gynradd Craig-y-Don ac yna Ysgol Ramadeg John Bright.

Wrth dyfu i fyny, hoffai Eira nofio ar draeth Llandudno, cawsai bleser mawr wrth chwarae tenis, ac yn fwy na dim datblygodd ei doniau cerddorol trwy ymuno â nifer o gorau yn yr ardal, ble cafodd y cyfle i ganu unawdau. Mae'i dawn gerddorol yn amlwg wedi ei throsglwyddo i'w hwyrion a'i hwyresau.

Ym 1947, aeth Eira i'r Coleg Normal, Bangor, gan symud i weithio fel athrawes yn Lerpwl ym 1949 – cyfnod hapus iawn yn ei bywyd. Gan fod ganddi gymeriad agored, bywiog, egniol a chyfeillgar, gwnaeth lu o gyfeillion arbennig yn ystod y cyfnod hwn. Yna, ym 1953, dychwelodd i swydd yn Ysgol Glanwydden ger Bae Penrhyn ac adre at ei Mam. Tra'n canu mewn Cymanfa yng Nghapel Capel Seion, Llanrwst, cyfarfu Eira â Gwyn Pari Huws a oedd adre ar 'leave' o'r môr. Dyma gychwyn ar berthynas hir a chariadus. Priodwyd y ddau ym 1957, gan ymgartrefu yn Hen Golwyn, brin dafliad carreg o'r Brithdir, cartref rhieni Gwyn, Dr Gwilym Pari Huws a'i wraig Sallie. Bu newid byd mawr pan, lai na thri mis wedi'r briodas, y penodwyd Gwyn yn Reolwr Morwrol i gwmni Elder Dempster yn Lagos, Nigeria. Gorfu i Eira, yn wraig ifanc, adael ei chynefin a theithio ar ei phen ei hun, yr holl ffordd o Lerpwl i Nigeria ar long er mwyn ymuno â'i gŵr, ar ddiwedd cyfnod yr Ymerodraeth Brydeinig yn Nigeria. Croesawodd Eira lu o gaptainiaid llong (yn enwedig y Cymru Cymraeg!) a swyddogion amrywiol yn gyson i'r cartref newydd. Ganwyd Alun yn Lagos ym mis Mehefin 1958 cyn i'r teulu bach ddychwelyd i Hen Golwyn. Yna ym 1960, ganwyd Sian yn Ysbyty HM Stanley, Llanelwy. Yn 1961 penodwyd Gwyn yn Marine Superintendent yn Lerpwl, swydd a olygai fod dal angen teithio yn gyson i bob rhan o'r byd, ac fe symudodd y teulu unwaith eto, i Drefebin y tro yma. Ganwyd eu trydydd plentyn, Geraint ym 1965. Cynigodd letygarwch unwaith eto, y tro yma i weinidogion mynych a ddeuai i ymweld â'r ardal – a chael cwmni llawer o gymeriadau amrywiol. Dywedir i'r Parchedig Idwal Jones, Llanrwst gyrraedd yno efo trelar er mwyn gollwng defaid ar ei ffordd i bregethu! Serch ei bywyd llawn a phrysur cafodd Eira ambell gyfle i deithio gyda Gwyn, i Sweden. Dros gyfnod o ugain mlynedd yng Nghilgwri, bu Eira'n cyfrannu'n helaeth i fywyd Cymraeg ardal Glannau Mersi. Bu'n weithgar gyda Chymdeithas Gymraeg Penbedw, gan drefnu, ac arwain, nosweithiau adloniant niferus. Bu'n aelod ffyddlon o Gapel Clifton Road, yn athrawes Ysgol Sul ac yn

organydd. Hefyd roedd ar bwyllgor cyntaf *Yr Angor*, ac yn ddarllenydd brwd ohonno tan y diwedd. Derbyniwyd Eira i'r Orsedd yn Eisteddfod Wrecsam yn 1978 fel cydnabyddiaeth o'i gwaith diflino gyda'r Gymdeithas Gymraeg.

Dros y cyfnod hwn bu'r teulu yn mynd ar wyliau haf i Gemaes, Sir Fôn, a chael croeso mawr gan y trigolion lleol. Yno hefyd roedd hen ffrindiau Penbedw, Capt Llew Jones a'i wraig Lizzie Ann a Wyn a Megan Jones i'w gweld ar wyliau yn yr ardal a'r plant yn aml yn mynd i bysgota gyda 'Capten Llew'.

Yn ddiweddarach, wedi i'r plant dyfu, gweithiodd Eira am gyfnod fel tiwtor yn dysgu plant oedd yn methu mynychu'r ysgol a bu hefyd yn dysgu Cymraeg i rai o swyddogion cwmni Shell, cyn iddynt sumud i waith newydd Shell yn Rhosgoch, Sir Fôn.

Yn 1982, bellach yn Nain a Thaid balch, wedi dau ddegawd hapus iawn yng Nghilgwri, ymddeolodd Gwyn yn gynnar o'i swydd fel Cyfarwyddwr yn Ocean Fleets, ac ymgartrefodd y ddau yng Nghaernarfon, a'u cartref, Carreg y Garth, yn edrych dros y Fenai ar Sir Fôn. Cynigodd hyn gyfle i ddatblygu eu cariad mawr at y môr ymhellach, gan hwylio ar eu cwch 'Glasyn' o gwmpas y Fenai, yn ogystal â Sir Fôn, Pen Llyn, Enlli a chrwydro i lawr cyn belled ac Aberteifi.

Yn Nghaernarfon, buan iawn y daeth Gwyn ac Eira yn aelodau gweithgar o'r gymdeithas leol, y ddau yn ymddiddori a chyfrannu at nifer o fudiadau gwahanol. Bu'r ddau yn aelodau o Gapel Salem, ble bu Eira unwaith eto yn canu'r organ. Ymunodd Eira hefyd â sawl cymdeithas, yn eu mysg Merched y Wawr, RNLI, Cylch Gwnio a'r Cylch Llên. Gyda llai o gyfrifoldebau teuluol, cafodd y ddau gyfle i fwynhau eu hamdden ac ymweld a nifer o wledydd ar wyliau.

Wedi marwolaeth Gwyn yn 2003, parhaodd Eira i fod yn weithgar a phrysur ac i ymfalchio yn natblygiad ei hwyrion a'i hwyresau. Yn 2011, symudodd i Glyn Garth, ger Porthaethwy ac ymunodd â Chapel y Tabernacl, ble y derbyniodd groeso cynnes. Unwaith eto roedd ei chartref newydd yn edrych dros y Fenai, ond y tro hwn o'r ochr arall. Gyda golygfeydd rhyfeddol mynyddoedd Eryri yn gefndir, cynigiai'r olygfa y tro yma rhyw olwg yn ôl ar sawl pennod o'i bywyd - o Landudno ble'i magwyd, ac hefyd yn gartref bellach i'w mab Alun a'i deulu; o'i hystafell yn neuaddau y Coleg Normal; y Fenai ei hun, ble yr hyfforddodd Gwyn ar fwrdd HMS Conway ac yn bwysicach, ble y mwynhaeodd hi a Gwyn gymaint wrth hwylio ar y 'Glasyn'. Darparodd y golygfeydd anhygoel destun sgwrs cyson, wrth i rhyfeddod tywydd a llanw sicrhau bod pob dydd yn cynnig rhyw wedd newydd ar y tirlun hudolus.

Yn 2015, roedd colli ei merch Sian yn ergyd enfawr i Eira, ni ddylai Mam byth orfod ffarwelio a'i merch, ond serch y galar, roedd ei chadernid a'i nerth rhyfeddol yn gynhaliaeth i'r teulu i gyd. Mae'n siwr ei bod wedi ysgwyd llaw a phob un o'r cannoedd a ddaeth i ddathlu bywyd Sian yn Nghapel Moria Llangefni.

Yn 2016, bellach yn 86 mlwydd oed, ymunodd gydag Alun a David ar y 'Glaslyn' am fordaith byr o Biwmares i Gaernarfon a hwylio hebio ei chartref newydd am y tro cyntaf.

Serch colli Gwyn a Sian, chollodd Eira ddim o'i hysbryd a'i gallu i fwynhau bywyd –fe'i gwelwyd yn ddiweddar yn dawnsio gyda ei wyres, i un o ganeuon y Beatles. Parhaodd yn chwim ei meddwl, yn annibynnol iawn ac yn fawr ei diddordeb yn holl weithgaregau ei theulu. Credai fod yr hyn a ddeuai i'w rhan i fod, er gwell neu er gwaeth, ac er iddi osod disgwyliadau a safonau uchel iawn iddi hi ei hun, roedd yn rhyfeddol o ryddfrydol, yn falch o'i Chymreictod ac yn barod hyd y diwedd i estyn yr un croeso arferol i'w chartref. Yn ystod ei hoes brysur, amrywiol a hapus, manteisiodd ar bob cyfle i gyfrannu at y gymdeithas, ble bynnag y bo.